

Актуальні проблеми сучасної шкільної хімічної освіти

Бобкова Олена Степанівна, методист навчально-методичного кабінету природничих дисциплін
Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів

Головною метою навчання хімії є інтелектуальний розвиток учня засобами навчального предмета, виховання громадянина демократичного суспільства, формування екологічного мислення. Саме такі завдання окреслені в Державному стандарті базової і повної середньої освіти, саме їх виконання має забезпечувати вчитель хімії. Хімія давно визнана однією із тих наук, які забезпечують створення новітніх технологій та дають змогу вирішувати глобальні проблеми, що постають перед людством. Завдання чітко окреслені, але чи в змозі сучасний вчитель сьогодні їх виконати, тим більше вчитель сільської школи?

Почнемо з віку учнів, які починають вивчати хімію як предмет у загальноосвітній школі. І не забуваємо, що сучасний учень йде в школу з шести років і на час першого знайомства з однією із найцікавіших, але, одночасно, і найскладніших дисциплін шкільної програми, а це – 7 клас, йому виповнюється тільки 13 років! Цікаво, ким і коли проводилися моніторингові психологічні дослідження готовності учнів до сприйняття цього предмета в такому віці, та ще й з одногодинним тижневим навантаженням?

Друга проблема – це, безумовно, матеріально-технічне забезпечення навчально-виховного процесу. Хімія – наука експериментальна і без учнівського експерименту її вивчення просто неможливе. Йде мова не тільки про забезпечення шкіл реактивами, але також і належними приладами та обладнанням сучасного рівня для того, щоб наш випускник був конкурентноспроможним випускникові будь-якої європейської школи, і про рівень рН міг чути не лише із реклами жувальної гумки сумнівної якості, а й навчився визначати цю величину на практичних заняттях у школі. А відповідно наказу Міністерства освіти і науки України № 79 від 03 лютого 2005 року «Про затвердження базового переліку засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів загальноосвітніх навчальних закладів (з природничо-математичних і технологічних дисциплін) матеріально-технічна база більшості сільських шкіл не витримує ніякої критики.

Ще одне питання, яке потребує негайного вирішення, це – спрощення процедури ліцензування ЗНЗ на предмет збереження та використання прекурсорів, що внесені до базового переліку засобів навчання та обладнання навчального і загального призначення для навчальних кабінетів ЗНЗ або ж вилучення з шкільної програми практичних і лабораторних робіт, що потребують їх використання та заміна альтернативним роботами із використанням засобів ужиткової хімії.

Не можемо не згадати і проблему утилізації як відходів хімічних реактивів, так і реактивів, термін зберігання яких закінчився. На сьогоднішній день утилізацію реактивів, що отримали ще в 60-70 роках ХХ століття, без шкоди навколишньому середовищу, у школі, на жаль, здійснити неможливо. Коштів на таку утилізацію в кошторис навчальних закладів не закладено.

Вирішення суперечності між змістом навчального предмета «Хімія» і кількістю годин на його вивчення повинно стати одним із пріоритетних завдань

при розробленні нової редакції Державних стандартів базової та повної загальної середньої освіти в галузі «Природознавство». Адже виконати державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів на академічному рівні у старшій школі, маючи одну годину на тиждень, – нереально. А рішення вивчати хімію в класах математичного і фізико-математичного профілів на рівні стандарту взагалі незрозуміле. Аналіз виступу учасників III і IV етапів Всеукраїнської олімпіади з хімії від Київської області свідчить про те, що саме учнів таких класів серед переможців і призерів найбільше.

Хочеться згадати і профільну школу. Про який рівень знань можна говорити взагалі, якщо до цього часу не надрукований підручник для учнів 10 класів, які вивчають хімію на профільному рівні і мають поповнити ряди студентів ВНЗ хімічного спрямування? А чи можливо на високому рівні провести практичну роботу в профільному класі, середня наповнюваність якого 30 учнів? І чому нормативними документами не передбачено поділу таких класів на групи, хоча б при проведенні практичних робіт?

Ще одна із нагальних проблем, яка неунормована жодним із документів Міністерства освіти і науки, молоді та спорту це – встановлення доплати педагогічним працівникам за роботу з хімічними реактивами. У Переліку робіт з важкими і шкідливими умовами праці, при виконанні яких здійснюється підвищена оплата, у видах робіт з важкими і шкідливими умовами праці, на які встановлюються доплати в розмірі до 12 відсотків, зазначено, що такий вид доплати встановлюється при роботі з використанням хімічних реактивів, а також роботах, пов'язаних із їхнім збереженням (складуванням). А такі доплати значній кількості вчителів, які проводять по 5-6 годин щоденно в хімічному кабінеті і лаборантській, не маючи у більшості випадків лаборантів, не здійснюються.

Вивчення хімії й екології на сучасному етапі повинно бути комплексним і інтегрованим. Але за чинних навчальних програм, переобтяжених і нерациональних, екологічна компонента хімічної освіти залишається на другому плані. Хоча кожна хімічна речовина, яка згадується в шкільному курсі хімії має розглядатися з точки зору чи хімічної безпеки чи хімічної небезпеки.

Проблеми є, але їх можна вирішити. Для цього треба просто об'єднати зусилля певних організацій, міністерств, відомств. Прислухатися до тих, хто готує майбутніх спеціалістів. Бо, за словами класика, «жити у суспільстві і бути вільним від суспільства не можна». Молода українська спільнота перебуває у постійному русі вперед. Науково-технічний прогрес не зупинити. Хімія відіграє у ньому далеко не останню роль. І саме від компетентності сьогоденного учня, від розуміння ним суті локальних і глобальних екологічних проблем, від його особистісної філософії – чи споживацької, чи сподвижницької, залежить майбутнє держави і планети.